

Postoj slovenskej verejnosti k prejavom extrémizmu

pplk. PhDr. Magdaléna Ondicová, PhD.¹

Abstrakt

Príspevok je zameraný na prezentáciu postojov slovenskej verejnosti k prejavom extrémizmu, frekvenciu stretávania sa s prejavmi extrémizmu a obáv z toho, že sa respondenti alebo ich blízky stanu obeťou extrémizmu. V závere sú prezentované názory respondentov zastupujúcich slovenskú verejnosť na efektívnosť boja s extrémizmom. Informácie sú získane z výskumu verejnej mienky zameraného na zistenie názorov verejnosti na príčiny rastu radikalizácie a agresivity určitých skupín obyvateľstva realizovaného v rámci riešenia vedeckovýskumnej úlohy, projekt ktorej bol evidovaný v knižnici Akadémie Policajného zboru v Bratislave pod číslom VÝSK. 138.

Kľúčové slová

extrémizmus, obeť, názory verejnosti, frekvencia, boj proti extrémizmu

Abstract

The paper is focused on the presentation of the Slovak public attitudes towards manifestations of extremism and frequency of its meeting with the manifestations of extremism and concerns that the respondents or their close becoming victims of extremism. At the end are the views of the respondents representing the Slovak public on the effectiveness of the fight against extremism. Information is obtained from the public opinion research aimed at gathering the views of the public on the causes of the growth of radicalization and aggressiveness of certain groups realized in addressing research output, the project which was recorded in the Library Police Academy in Bratislava under document height. 138 th.

Keywords

extremism, victims, public opinion, the frequency, the fight against extremism

Úvod

V bežnom slova zmysle za extrémizmus označujeme postoje, ktoré výrazne vybočujú z normálu a prejavujú sa v celku konkrétnymi výtržnosťami v rôznych spoločenských oblastiach.

---

¹ PhDr. Magdaléna ONDICOVÁ, PhD. Katedra kriminológie Akadémie Policajného zboru v Bratislave.

Vo všeobecnosti je extrémizmus zameraný proti demokratickej spoločnosti, ale súčasne môže byť aj jej produktom. Demokracia totiž nemá dostatok účinných ochranných mechanizmov chrániacich pred nedemokratickým konaním a často sa stáva, že niektoré princípy demokracie zvyšujú jej krehkosť.

Politická sloboda a jej uplatňovanie môže viesť k prejavom programovo útočiacim na zásady, ktoré boli doposiaľ k útokom využívané, a s ktorými je potrebné bojovať. Tieto útoky často pochádzajú z nedemokratického prostredia, napr. útoky zo strany islamských fanatikov voči západnej demokracii. Môžu však byť aj produktom vnútorných rozporov a to zo strany „nedemokratických“ hnutí často zameraných priamo na rozklad či likvidáciu demokratických inštitúcií.²

Extrémizmus sa spravidla manifestuje ako militantné odmietanie panujúceho stavu s prvkami násilného správania. Politické, prípadne náboženské ciele ním prezentované smerujú mimo tradičnej demokracie. V súčasnosti sa za predstaviteľov extrémizmu považujú všetky zoskupenia, ktorých ideológia je založená na tradíciách nacionálneho socializmu, rasizmu, antisemitizmu a náboženskej neznášanlivosti.³ V zmysle politickom je pojem extrémizmus často spájaný s krajne pravicovými, ľavicovými, nacionalistickými a náboženskými názormi.

Extrémizmus je často označovaný ako fenomén, ktorý v sebe nesie najsilnejšie sociálne, politické, právne, psychické a filozofické aspekty. Problematika extrémizmu sa vo verejnosti zviditeľnila predovšetkým prejavmi rasizmu a intolerancie. Extrémizmus je jedným z najnebezpečnejších protispoločenských javov modernej demokratickej spoločnosti, ktorej charakteristickým znakom je rôznorodosť jej názorov a postojov. Určitá časť spoločnosti sa prikláňa k extrémne idealistickým až radikálnym postojom a tieto svoje postoje sa snaží viac či menej razantne presadzovať s použitím legálnych aj nelegálnych prostriedkov vrátane extrémistických činov.⁴

Označenie rôznych prejavov intolerancie pojmom extrémizmus sa v praxi začal používať len nedávno. Pod pojmom extrémizmus chápeme (a nielen my, ale aj široká občianska verejnosť) protispoločenské konanie skupín osôb a ich priaznivcov, ktoré vyúsťuje často do protizákonného správania na základe odmietania akceptácie základných hodnôt, noriem a spôsobu správania sa akceptovaného aktuálnou spoločnosťou.

---

² KUCHTA, Josef., VÁLKOVÁ, Helena. et al. Základy kriminologie a trestní politiky. s. 490.

³ ZOUBKOVÁ, Ivana et. al. Kriminologický slovník. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 251. S ISBN 978-80-7380-312-4. s. 50 – 51.

⁴ Konceptia boja proti extrémizmu na roky 2011 – 2014, ktorá bola prijatá 8. júna 2011 uznesením vlády Slovenskej republiky č. 379/2011. [online]. [cit. 2014.11.20]. Dostupné na <http://www.minv.sk/?dokumenty-na-stiahnutie>.

Extrémizmus vo všetkých jeho formách je označovaný za kriminogénny faktor, ktorý vo zvýšenej miere môže ovplyvňovať páchanie všetkých druhov kriminality. Problematika extrémizmu začala naberať na závažnosti v poslednej dekáde 20. storočia. Závažnosť témy vyplývala predovšetkým z procesov, pre ktoré bol charakteristický nárast obáv obyvateľstva z násilia a prejavov intolerancie, diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a tiež najkrajnejšej formy extrémizmu - terorizmu.

Aplikujúc uvedené, obsah príspevku predstavuje čiastkové výsledky získane z výskumu verejnej mienky „Príčiny rastu extrémizmu“ realizovaného v rámci riešenia vedeckovýskumnej úlohy, ktorá bola zadná Akadémii Policajného zboru v Bratislave Ministerstvom vnútra SR na základe Národného akčného plánu boja proti terorizmu. Súčasťou tejto úlohy bolo, okrem iného, zistiť postoj verejnosti k prejavom extrémizmu, jej mieru odsúdenia extrémizmu a jeho prejavov a v neposlednom rade zistiť, či respondenti majú obavy z toho, že sa stanú obeťami agresívnych prejavov osôb inklinujúcich k extrémizmu. Zaujímali nás aj názory verejnosti na efektivitu boja proti extrémizmu a jeho prejavom.⁵

Vedecko-výskumná úloha bola riešená, okrem iných metód akými boli napr. riadený rozhovor s bývalými príslušníkmi ZNB, ako aj v súčasnosti slúžiacimi príslušníkmi PZ, aj formou dotazníka, prostredníctvom ktorého bol realizovaný výskum verejnej mienky na reprezentatívnej vzorke obyvateľov Slovenskej republiky, 16 ročných a starších, aktuálnej pre rok realizácie výskumu, rok 2012, t. j. N=1 302.⁶

Výskum verejnej mienky bol realizovaný formou dotazníka. Dotazník pozostával spolu z 26 otázok, ktoré boli zaradené do niekoľkých skupín zameraných na riešenie nasledujúceho okruhu problémov:

- prvú skupinu predstavovali otázky zamerané na zistenie socio-demografickej charakteristiky respondentov výskumnej vzorky,
- druhú skupinu predstavovali otázky zamerané na zistenie názorov respondentov na príčiny radikalizácie a agresivity určitých skupín obyvateľstva,

---

⁵ Projekt vedeckovýskumnej úlohy „Príčiny rastu radikalizácie a agresivity určitých skupín obyvateľstva“ evidovaný pod číslom Výsk. 138. A

⁶ Po zhodnotení úrovne terénnych prác a kontrole jednotlivých dotazníkov bolo na spracovanie odovzdaných 1 302 dotazníkov, čo predstavovalo 93 % návratnosť z plánovaného počtu 1 400. Jeden respondent "reprezentuje" 3 392 obyvateľov SR zo sledovaného základného súboru. Pre komplexné vyhodnotenie bolo vhodných spolu 1 235 dotazníkov. Podrobnejšie je metodológia výskumu rozpracovaná vo vedeckej monografii J. MLÝNEK, M. ONDICOVÁ. 2014. Príčiny rastu radikalizácie určitých skupín obyvateľstva. s. 24 – 29.

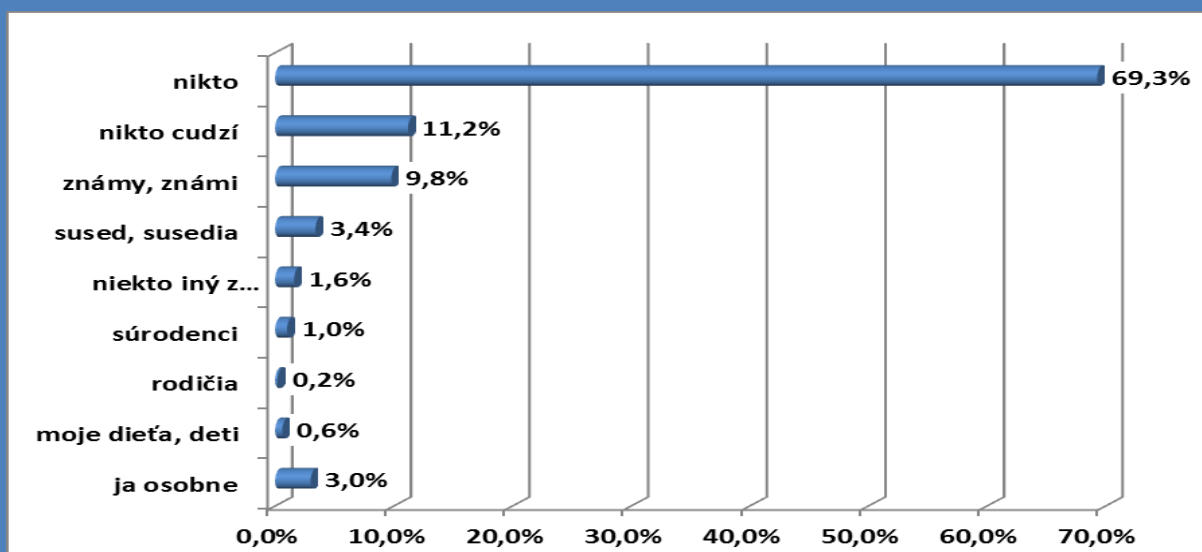
- tretiu skupinu otázok predstavovali otázky zamerané na zistenie názorov verejnosti na prevenciu a účinnosť preventívnych aktivít realizovaných PZ a zdroja informácií o extrémizme.

Vzhľadom na okruhy a k nim prináležiace otázky, sme obsah nasledujúcej časti vedeckej štúdie venovali vyhodnoteniu len časti odpovedí respondentov, reprezentujúcich slovenskú verejnosť, konkrétne odpovedí na otázky č. 10 až 13.⁷

Vyhodnotenie čiastkových výsledkov výskumu verejnej mienky

Okruhmi výskumu, vyhodnoteniu ktorých sa budeme venovať v nasledujúcej časti, bol výskyt extrémizmu, frekvencia jeho výskytu, hĺbka jeho vplyvu na respondenta, pocit osobného ohrozenia respondenta extrémizmom, t. j. zistenie miery viktimizácie⁸, postoj k prejavom extrémizmu, laický pohľad na účinnosť opatrení voči extrémizmu.

Prvou vyhodnocovanou otázkou „*Boli ste Vy alebo niekto z Vášho okolia obeťou extrémizmu v poslednom roku?*“ sme chceli zistiť silu výskytu extrémizmu v slovenských podmienkach.⁹

Graf č. 1 Odpovede na otázku: „*Boli ste Vy alebo niekto z Vášho okolia obeťou extrémizmu v poslednom roku?*“

⁷ Dotazník je súčasťou časti Prílohy č. 1. J. MLÝNEK, M. ONDICOVÁ. 2014. Príčiny rastu radikalizácie určitých skupín obyvateľstva. s. 220.

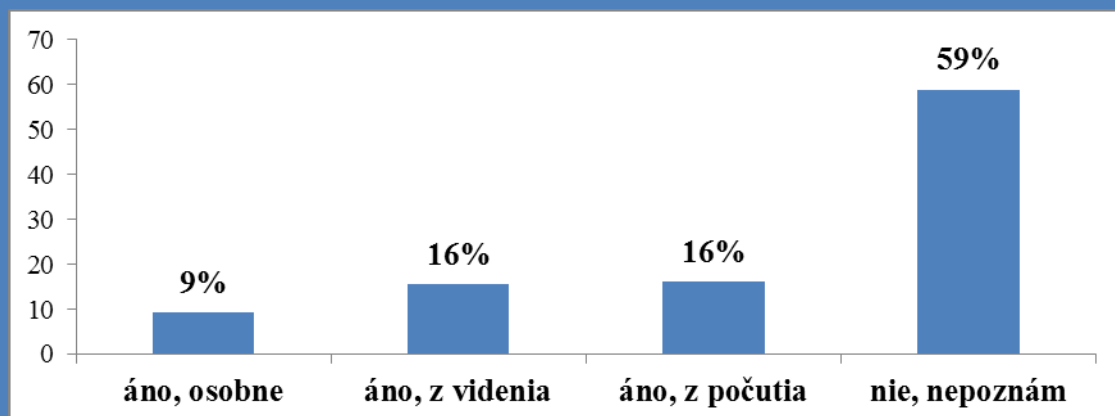
⁸ Miera postihnutia občanov extrémizmom a trestnou činnosťou súvisiacou s extrémizmom.

⁹ Vzhľadom na možnosti rozsahu dotazníka nebolo možné ani v ďalších otázkach zamerať sa na detaily.

Spolu sa takmer 2/5 respondentov vyjadrili, že sa obeťou extrémizmu stal niekto z ich blízkych. Na základe odpovedí sme zistili že takmer 70 % respondentov uviedlo, že sa nikto z ich okolia nestal obeťou extrémizmu, čo môžeme hodnotiť veľmi kladne. Naopak, zarazil nás poznatok, že 3 % opýtaných sa stali obeťou extrémizmu, ale (ako už bolo uvedené) rozsah dotazníka neumožňoval získavať v tomto prípade detailnejšiu odpoveď a zistená skutočnosť by mohla byť predmetom samostatného výskumu.

Ďalej nás zaujímalo, či respondent osobne poznal osobu, ktorú by mohol označiť za extrémistu, čo sme chceli zistiť prostredníctvom ďalšej položenej otázky „*Poznáte vo Vašom okolí niekoho, koho by ste označili za extrémistu?*“. Tento údaj nám pomohol istým spôsobom verifikovať relevantnosť odpovede na prvú otázku a potvrdiť alebo spochybniť predpoklad miery výskytu extrémizmu na Slovensku z pohľadu občana. Výsledky však mohli byť zaťažené pomerne širokým chápaním extrémizmu v radoch občianskej spoločnosti. Respondenti mali možnosť vybrať z ponúkaných možností odpovedí: „*áno osobne, áno, z videnia, áno, z počutia a nie, nepoznám*“.

Z odpovedí respondentov na položenú otázku bolo zrejmé, že do istého kontaktu s extrémistami – či už priameho, alebo len z videnia – sa dostala 1/4 občanov, pritom ale je vhodné mať na zreteli, že v tomto prípade išlo o pomerne široké chápanie pojmu extrémista. Inak povedané, opýtaný mohol vnímať ako extrémistu aj človeka, ktorý mal pod vplyvom emócií síce extrémne názory, ale neporušoval zákon. Takmer 16 % respondentov malo informácie o extrémizme vo svojom okolí sprostredkované, ale najdôležitejšie je, že takmer 59 % respondentov nepoznalo vo svojom okolí osobu, ktorú by mohli označiť za extrémistu. Tento údaj dáva istý optimistický pohľad, ktorý však nie je vhodné preceňovať.

Graf č. 2 Odpovede na otázku: „*Poznáte vo Vašom okolí niekoho, koho by ste označili za extrémistu?*“

Na základe odpovedí na otázku „Poznáte vo Vašom okolí niekoho, koho by ste označili za extrémistu?“ pri rozdelení respondentov podľa pohlavia bolo zrejmé, že mužská časť spoločnosti sa stretávala s extrémistami o niečo intenzívnejšie ako ženská časť. Môžeme predpokladať, že príčinou bola skutočnosť, že mužská časť populácie častejšie navštevuje futbalové a hokejové stretnutia a neskôr o nich aj viac diskutuje predovšetkým v spoločenských zariadeniach, v ktorých sa aj viac diferencujú postoje, aj tie extrémistické.

Rozvrstvením odpovedí respondentov podľa vzdelania sme zistili, že osobne extrémistu poznalo najviac ľudí so základným vzdelaním. Dôvodom mohla byť, ako ukazuje aj prax, vyššia inklinácia menej vzdelanej časti obyvateľstva k extrémistickým prejavom. Z videnia extrémistu poznalo najviac ľudí s ukončeným stredoškolským vzdelaním. Pritom z počutia poznalo extrémistu najviac respondentov s vysokoškolským vzdelaním.

Ďalším veľmi zaujímavým získaným údajom bolo vekové rozvrstvenie respondentov poznajúcich vo svojom okolí niekoho, koho by označili za extrémistu. Zo získaných údajov bola zrejماً istá nepriama úmera medzi množstvom odpovedí „áno, osobne“ a vekom, keď tento počet klesal s rastúcim vekom.

Ďalším faktom bolo rozčlenenie odpovedí respondentov podľa národnosti, kedy respondenti slovenskej národnosti najčastejšie odpovedali, že nepoznajú extrémistu, no spolu viac ako 1/4 uviedla, že osobu, ktorú by mohli označiť za extrémistu, pozná buď osobne alebo z videnia.

Viac ako 3/5 respondentov, ktorí sa identifikovali s maďarskou národnosťou, odpovedali, že extrémistu nepoznajú. Zo spracovaných odpovedí sme zistili, že nikto z opýtaných hlásiacich sa k rusínskej alebo ukrajinskej národnosti nepoznal extrémistu osobne. Oproti tomu bola protipólom národnosť „iná“, pri ktorej viac ako 1/4 respondentov uviedla, že extrémistu pozná osobne. Pretože pri národnosti označenej ako „iná“ išlo o bližšie nešpecifikovanú národnosť, bolo ťažké odhadnúť, či do tejto skupiny patrili príslušníci etnickej menšiny.

Na základe skúmania odpovedí, s ohľadom na identifikovanie sa respondentov so spoločenskou skupinou, bolo prekvapujúcim zistenie, že 1/4 respondentov, ktorí sa cítia príslušníkmi najvyššej spoločenskej vrstvy, osobne poznajú extrémistu. Najmenej osobne poznali niekoho, koho by označili za extrémistu, respondenti identifikujúci sa ako nižšia stredná vrstva.

Ďalším poznatkom získaným výskumom verejnej mienky bolo, že na prvom mieste respondentov, ktorí osobne poznajú extrémistov, boli študenti, za nimi nasledovali samostatne

ekonomicky činné osoby. Z videnia pozná extrémistov najviac samostatne ekonomicky činných osôb a ľudia s pracovným zaradením – kvalifikovaný manuálny pracovník a výkonný odborný pracovník.

Následne sme spracovali aj odpovede podľa pocitu príslušnosti politickej orientácie. V tomto prípade je zaujímavé poznanie, že respondenti, ktorí sa hlásili k politickému strediu, poznali osobne najmenej osôb, ktoré by označili za extrémistov. Významnosť tejto zistenej skutočnosti by bola na samostatný výskum, pretože realizovaný výskum nemal reálne možnosti preniknúť hlbšie do tejto časti problematiky.

Osobne extrémistu poznalo najviac respondentov z obcí s počtom obyvateľov od 2 000 do 5 000. Nie je však jednoduché tvrdiť, že extrémisti pochádzajú práve z takýchto malých obcí. Množstvo ľudí práve z týchto obcí dochádza za prácou do väčších miest a k stretnutiam môže dôjsť aj na území týchto miest. Čiastočne tento predpoklad potvrdzuje skutočnosť, že na otázku „áno, poznám extrémistu z videnia“ odpovedalo najviac opýtaných z miest s väčším počtom obyvateľov od 20 000 do 50 000 a z miest s počtom obyvateľov od 50 000 do 100 000.

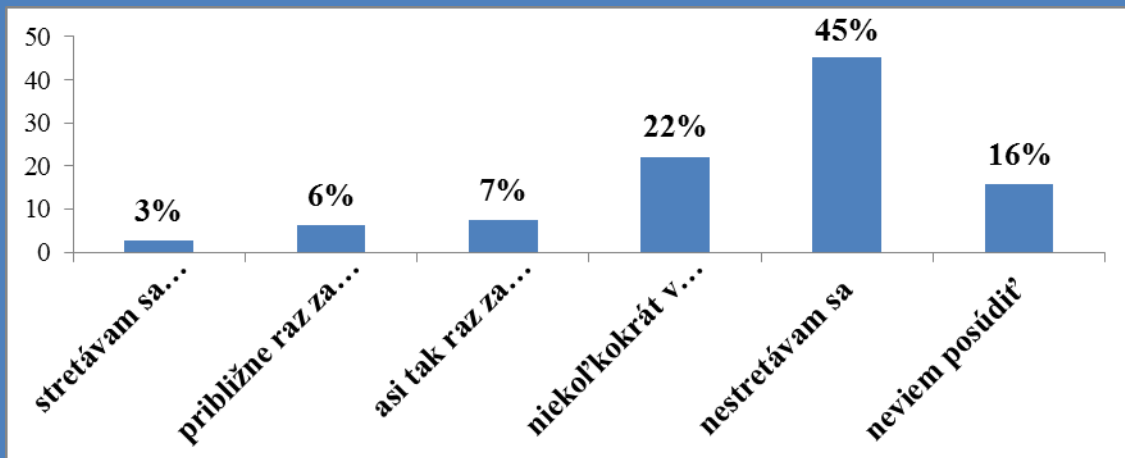
K ďalším zisteniam patrilo aj rozloženie odpovedí na otázku podľa krajov, z ktorých respondenti pochádzali. Najčastejšie poznali osobne osobu, ktorú by označili za extrémistu, respondenti z Košického kraja, nasledovali ich respondenti z Nitrianskeho kraja. Za nimi nasledovali s minimálnym rozdielom počtu odpovedí respondenti z Trenčianskeho a Banskobystrického kraja. Rozdiely však nie sú také výrazné, aby prekračovali štatistickú chybu, ktorá bola v tomto prípade približne 3 %.

Ďalšou otázkou výskumu „*Ako často sa osobne stretávate s prejavmi extrémizmu?*“ sme chceli zistiť frekvenciu stretávania sa opýtaných s prejavmi extrémizmu. Respondenti si mohli vybrať z odpovedí zohľadňujúcich frekvenciu stretávania, konkrétne „*stretávam sa takmer denne, približne raz za týždeň, asi tak raz za mesiac, niekoľkokrát v roku, nestretávam sa a neviem posúdiť*“.

Medzi odpoveďami sa najčastejšie vyskytovala možnosť nestretávame sa, ktorú uviedlo spolu 45 % respondentov. Druhou najčastejšie sa vyskytujúcou odpoveďou bola frekvencia stretávania sa s týmto javom niekoľkokrát v roku, ktorú označila viac ako 1/5 respondentov. Asi raz za mesiac sa s prejavmi extrémizmu stretlo 7 % respondentov a približne raz za týždeň sa s týmito prejavmi stretlo 6 % respondentov. Spolu 3 % respondentov uviedlo, že sa s prejavmi extrémizmu stretáva takmer denne. Nemenej zaujímavou je skutočnosť, že takmer 1/6 respondentov frekvenciu výskytu prejavov

extrémizmu nevedela posúdiť.

Graf č. 3 Odpovede na otázku: „Ako často sa osobne stretávate s prejavmi extrémizmu?“

Dôkazom toho, že extrémizmus v porovnaní s inou trestnou činnosťou nie je na Slovensku až takým bežným javom, sú aj odpovede respondentov spracované v grafe 3. Možnosti dotazníka však neumožnili hlbšiu sondu do frekvencie výskytu javu. Preto tento údaj môže byť zaťažený väčšou chybou.

Informácie poskytujúce predstavu o rozdieloch stretávania sa s prejavmi extrémizmu podľa pohlavia respondentov nepoukazovali na výraznejšie štatisticky významné rozdiely.

Následne sme spracovali odpovede na otázku „Ako často sa osobne stretávate s prejavmi extrémizmu?“ podľa vzdelania respondentov. Počet odpovedí odhalil, že takmer denne sa najviac stretávali s prejavmi extrémizmu tí, ktorí boli vyučení alebo mali stredné vzdelanie bez maturity. Rozdiely vnútri intervalov stretávania sa s prejavmi extrémizmu približne raz za týždeň a asi tak raz za mesiac sú v rámci štatistickej chyby a nebolo možné ich brať ako významné.

Iným pohľadom na detailný rozbor odpovedí na otázku „Ako často sa osobne stretávate s prejavmi extrémizmu?“ je pohľad zohľadňujúci vekové skupiny respondentov. Na základe zistených skutočností sme sa mohli domnievať, že mladá generácia má normy vzťahujúce sa na problém, čo už je, a čo ešte nie je charakterizované ako extrémizmus, postavené odlišne od starších vekových skupín.

Ďalej sme zistili, že s prejavmi extrémizmu sa takmer denne stretávala iná národnosť než slovenská, maďarská, ukrajinská a rusínska, pričom približne raz za týždeň sa s prejavmi extrémizmu najčastejšie stretávali respondenti identifikujúci sa so slovenskou národnosťou a asi raz za mesiac sa s prejavmi extrémizmu najčastejšie stretávali respondenti „inej“

národnosti. Nižšia frekvencia stretávania sa, či skôr nestretávania sa, s predmetným javom bola viac charakteristická pre respondentov ukrajinskej a rusínskej národnosti. Možnosti výskumnej sondy neumožňovali bližšie špecifikovať aj etnické skupiny a táto skutočnosť môže byť príčinou tejto neočakávanej anomálie.

Zohľadnením frekvencie stretávania sa s extrémizmom a krajov, z ktorých respondenti pochádzali, sme zistili, že približne raz za týždeň sa s prejavmi extrémizmu najčastejšie stretávali obyvatelia Trenčianskeho kraja. Asi tak raz za mesiac, na základe odpovedí, sa s prejavmi extrémizmu stretávali respondenti z Trnavského a Trenčianskeho kraja.

S ohľadom na frekvenciu stretávania sa s extrémizmom niekoľkokrát v roku, boli odpovede z hľadiska počtu medzi kraji pomerne vyrovnané. Z hľadiska poznatkov o výskyte diváckeho násillia je prekvapením Trnavský kraj, ktorého respondenti sa vyjadrili, že sa s prejavmi extrémizmu nestretávali. Na tomto mieste je potrebné odlišiť samotné mesto, v rámci ktorého pôsobia fanúšikovia futbalového klubu, od pohľadu respondentov zastupujúcich celý kraj. Štatistický údaj teda pokrýva celý kraj, nielen mesto Trnava, ktoré sa z času na čas, podľa frekvencie futbalových zápasov – predovšetkým so Slovanom Bratislava, stáva častejšie miestom rôznych extrémistických prejavov. Samozrejme tu uvedené platí pre všetky kraje.

V nasledujúcej časti upriamujeme pozornosť na zistenie súhlasu, respektíve nesúhlasu respondentov s názormi zameranými na zistenie pohľadu na citlivosť vnímania existencie extrémizmu na miestnej a celoslovenskej úrovni, na súhlas, respektíve nesúhlas s názormi, že za všetky problémy súvisiace s extrémizmom môžu príslušníci etnických skupín či prisťahovalci, a súhlas, respektíve nesúhlas s tvrdeniami, že Slovenska republika v dostatočnej miere bojuje proti extrémizmu, či názorom, že rasovo a etnický motivované trestné činy by sa mali trestať prísnejšie.

Na každý z uvedených problémov boli zamerané jednotlivé dvojice otázok, napríklad:

Na zistenie výskytu extrémizmu na miestnej a celoslovenskej úrovni boli zamerané nasledujúce tvrdenia:

- *Problém extrémizmu v mieste bydliska neexistuje.*
- *Problém extrémizmu na Slovensku neexistuje.*

Na zistenie faktorov, ktoré ovplyvňujú výskyt problémov súvisiacich s extrémizmom, boli zamerané nasledujúce tvrdenia:

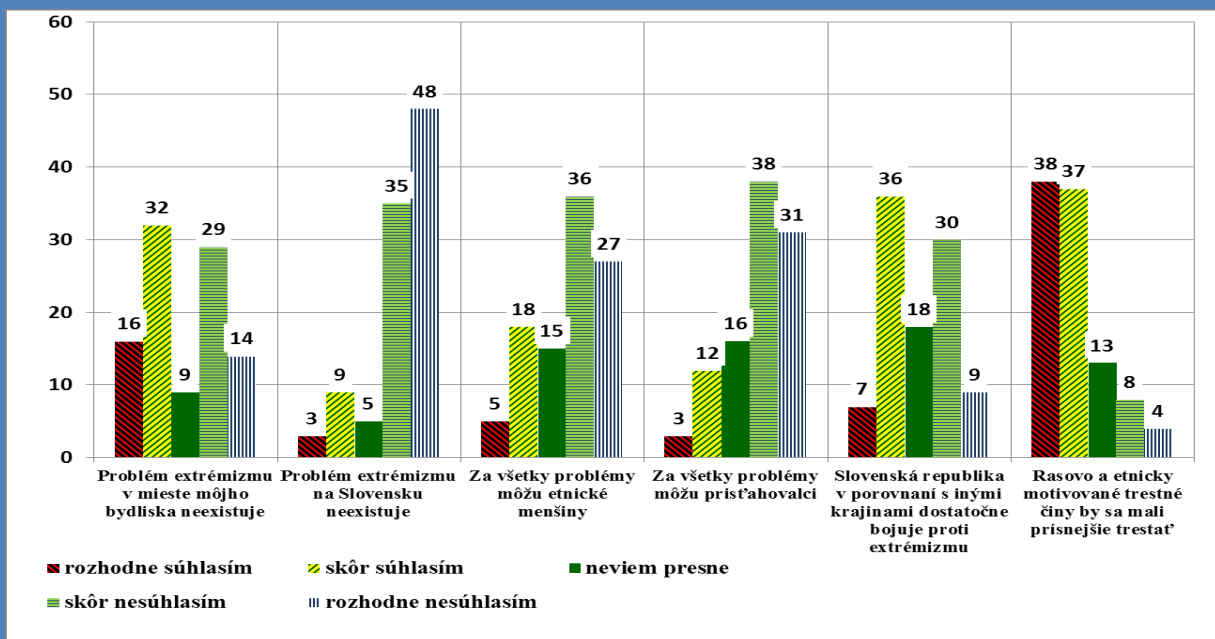
- Za všetky problémy môžu etnické menšiny.

- Za všetky problémy môžu prisťahovalci.

Na zistenie názorov, či Slovenska republika v dostatočnej miere bojuje proti extrémizmu, či názorov, že rasovo a etnicky motivované trestné činy by sa mali trestať prísnejšie, boli zamerané nasledujúce tvrdenia:

- Slovenská republika, v porovnaní s inými krajinami, v dostatočnej miere bojuje proti extrémizmu.

- Rasovo a etnicky motivované trestné činy by sa mali trestať prísnejšie.

Graf č. 5 Výskyt extrémizmu, faktory a predchádzanie extrémizmu podľa názoru respondentov

Na základe spracovaných odpovedí, ktoré poukazujú na vnímanie extrémizmu v mieste bydliska respondentov, sme konštatovali, že až takmer 1/2 respondentov nevidí problém extrémizmu vo svojom mieste bydliska až tak pesimisticky /„čierno“/. Nezanedbateľné bolo však aj percento odpovedí respondentov, ktorí videli problém extrémizmu v mieste bydliska.

Pohľad na existenciu či neexistenciu problému extrémizmu v mieste bydliska respondentov podľa pohlaví poukazuje na takmer totožné vnímanie nebezpečenstva v mieste bydliska respondentmi oboch pohlaví. Rozdiely medzi pohlaviami respondentov so súhlasom či nesúhlasom s daným tvrdením boli len minimálne, blízke štatistickej chybe, v tomto

prípade okolo 3 %. Z uvedeného sa dalo usúdiť, že vnímanie extrémizmu v mieste svojho bydliska je rovnaké u oboch pohlaví.

Zo získaných informácií bolo zrejmé, že respondenti problém extrémizmu na Slovensku vnímajú, no zo získaných vyjadrení nie je možné vyvodiť záver, že sa s ním aj vo výraznej miere celoplošne stretávajú. Vplyv na intenzitu pocitu celoplošného výskytu extrémizmu môžu mať sprostredkované informácie získavané predovšetkým z masovokomunikačných prostriedkov.

Podobne ani pri pohľade na odpovede s ohľadom na vzdelanie nie sú medzi respondentmi výrazné rozdiely. Na základe spracovaných odpovedí sme mohli konštatovať, že najvýraznejšie rozdiely v odpovediach so súhlasom s daným tvrdením boli medzi respondentmi so základným a vysokoškolským vzdelaním, a to o 4,1 % v neprospech základného vzdelania.

Z uvedeného vyplynulo, že vnímanie výskytu extrémizmu respondentmi v mieste svojho bydliska je citlivjšie ako vnímanie výskytu na celoslovenskej úrovni.

Sprostredkované alebo vzdialené vnímanie tohto problému má približne 18 % respondentov. Dôležitejšia je však informácia, že viac ako 60 % občanov za problematikou extrémizmu nevidí len etnické skupiny a extrémizmus nevnímajú ako veľmi blízky problém, ktorý by mohol ohroziť ich pocit bezpečia. V tomto smere je možné uviesť konštatovanie, že v prípade extrémizmu je na Slovensku nanajvýš vhodné viesť boj s extrémizmom adresne, regionálne, teda cielene, nie celoplošne.

Ďalšie otázky boli zamerané na zistenie súhlasu (respektíve nesúhlasu) s tvrdením, *že za všetky problémy môžu etnické menšiny, prípadne, že za všetky problémy súvisiace s extrémizmom na Slovensku môžu prisťahovalci*. Spracované údaje potvrdzujú, že takmer 5 % obyvateľstva vidí za prejavmi extrémizmu spolužitie s etnickými menšinami na Slovensku.

Zaujímavými sa javili vyjadrenia prezentujúce názory respondentov na faktory, ktoré ovplyvňujú výskyt problémov súvisiacich s extrémizmom. Na základe spracovaných odpovedí sme skonštatovali, že respondenti nevnímajú etnické skupiny a ani prisťahovalcov ako faktor, ktorý by výrazne ovplyvnil problémy súvisiace s extrémizmom.

Pri podrobnejšej analýze odpovedí na otázku: *„Do akej miery súhlasíte s nasledujúcim názorom? Za všetky problémy môžu etnické menšiny.“* sme zistili nasledujúce informácie.

Z pohľadu pohlaví je zrejmé, že muži zastávajú pri najväčšej sile radikálnejší postoj v otázke podielu menšín na problémoch extrémizmu, ale toto percento nie je z celkového rozloženia odpovedí výrazne znepokojujúce (vyjadrenie nesúhlasu, či už samostatne rozhodne nesúhlasím, alebo duálne súhlasím – nesúhlasím prevažuje nesúhlas). Z hľadiska policajnej praxe je však toto vyjadrenie radikálneho súhlasu zaujímavé, pretože práve z tejto množiny sa vyčleňujú extrémisti, ktorí sa stávajú záujmovými osobami v oblasti páchania trestnej činnosti alebo podnecovania páchania trestnej činnosti súvisiacej s extrémizmom.

Doplňujúcou informáciou k rozdeleniu odpovedí podľa pohlaví, že za všetky problémy môžu etnické menšiny, môže byť prizma vzdelania. Zo spracovaných informácií je zrejmé, že najsilnejší, radikálny súhlas s názorom vyjadrili respondenti s úplným stredným vzdelaním s maturitou tesne nasledovaní respondentmi so základným vzdelaním. Pre prácu kompetentných orgánov by to mohol byť istý druh ďalšieho smerovania k zisteniu, v ktorých sociálnych skupinách možno hľadať potenciálnych extrémistov.

V miernejšom vyjadrení vidíme, že vysokoškolákov predbehli aj osoby vyučené bez maturity. Pri sledovaní extrémistov však nemožno úplne vylúčiť ani tieto skupiny.

Z uvedeného vyplynulo, že vysokoškooláci predstavovali najpočetnejšiu skupinu, ktorá vyjadrila jednoznačne nesúhlas s názorom, že za všetky problémy môžu etnické menšiny. Podiel odpovedí prezentujúcich nesúhlas klesal so stupňom vzdelania. Najmenej často s uvedeným tvrdením nesúhlasili respondenti so základným vzdelaním.

Na základe spracovaných informácií sme zistili, že vyššie vekové kategórie pociťujú prítomnosť etnických menšín výrazne negatívnejšie ako mladší, čo môže byť spôsobené negatívnymi skúsenosťami alebo aj predsudkami.

Spracovanie odpovedí na tvrdenie, že za všetky problémy môžu etnické menšiny, podľa národností poukazuje na skutočnosť, že najradikálnejšie pohľady majú len slovenská a maďarská národnosť. Ukrajinská sa pridáva len v miernejšom vyjadrení, ale zato výrazne (31,8 %). Dôvodom môže byť sila kontaktu s etnickými menšinami na rôznych miestach Slovenska.¹⁰

Druhou z dvojice otázok zameraných na zistenie faktorov, ktoré podľa názoru respondentov ovplyvňujú vznik extrémistických prejavov, konkrétne otázkou „Do akej miery súhlasíte s nasledujúcim názorom? Za všetky problémy môžu prist'ahovalci.“, sme chceli zistiť názory respondentov na prist'ahovalectvo a jeho vplyv na vznik a existenciu prejavov

---

¹⁰ Občania s rusínskou a ukrajinskou národnosťou sú prevažne žijúci na východe Slovenska, kde je evidovaný aj najvyšší výskyt rómskeho etnika.

extrémizmu na Slovensku.

Pri odpovediach na uvedenú otázku bolo evidentné, že v porovnaní s vyjadrením súhlasu, respektíve nesúhlasu s predchádzajúcim tvrdením, že *za problémy môžu etnické skupiny*, len mierne klesla úroveň „skôr nesúhlasím“. Poukazuje to na skutočnosť, že aj prisťahovalci sú prijímaní občanmi Slovenska s istým stupňom nedôvery (približne 1/6 obyvateľstva), no pre zvyšných 5/6 sú na základe výsledkov výskumu prijímaní bez väčších náznakov hostility či xenofóbie.

Zo spracovaných odpovedí vyjadrujúcich súhlas, respektíve nesúhlas s názorom, že *„za všetky problémy môžu prisťahovalci“*, mierne častejšie súhlasili ženy, pričom rozdiel v odpovediach bol menší ako prípustná štatistická chyba.

Pri podrobnejšom skúmaní súhlasu, respektíve nesúhlasu s názorom, že *„za všetky problémy môžu prisťahovalci“*, zohľadnením vzdelania respondentov sme zistili, že pri jednoznačnom vyjadrení súhlasu (respektíve nesúhlasu) s názorom najčastejšie s týmto názorom súhlasili celkovo respondenti so základným vzdelaním a postupne so zvyšujúcim sa stupňom vzdelania klesal aj podiel súhlasiacich.

Posledným párom z trojice tvrdení, ktoré boli súčasťou 11. otázky dotazníka, sme chceli zistiť názor respondentov, t. j. vyjadrenie miery súhlasu (respektíve nesúhlasu) s tvrdením, že *Slovenska republika bojuje proti extrémizmu v porovnaní s inými krajinami v dostatočnej miere*, či názor respondentov, že *rasovo a etnicky motivované trestné činy by sa mali trestať prísnejšie*.

Zo spracovaných informácií bolo zrejmé, že mierne prevažuje skupina občanov (viac ako 2/5) považujúcich boj proti extrémizmu na Slovensku za dostatočný nad skupinou občanov považujúcich boj za nedostatočný (takmer 39 %). Pri porovnaní s percepciou dostatočnosti boja s týmto fenoménom nepriamo vidieť, že respondenti sa cítia bezpečnejšie v porovnaní s tým, ako naznačujú v otázke výskyt extrémizmu na Slovensku.

Zo spracovaných informácií je zrejmé, že vyjadrenie súhlasu s názorom, že *Slovenská republika v porovnaní s inými krajinami dostatočne bojuje proti extrémizmu*, sa u oboch pohlaví výraznejšie nelíšili. Spolu viac ako 2/5 mužov a takmer 2/5 žien s názorom skôr, či rozhodne, súhlasili.

Pri podrobnejšom skúmaní súhlasu (respektíve nesúhlasu) s názorom, že *„Slovenská republika v porovnaní s inými krajinami dostatočne bojuje proti extrémizmu“*, zohľadnením vzdelania respondentov sme zistili, že s predmetným názorom častejšie rozhodne súhlasili či skôr súhlasili respondenti s vysokoškolským vzdelaním a respondenti s úplným stredným

vzdelaním s maturitou, pričom ale najmenej často s názorom rozhodne či skôr súhlasili respondenti so základným vzdelaním.¹¹

Pri podrobnejšom skúmaní súhlasu (respektíve nesúhlasu) s názorom, že „*Slovenská republika v porovnaní s inými krajinami dostatočne bojuje proti extrémizmu*“, zohľadnením veku respondentov, jednoznačne výrazný súhlas sme zaznamenali pri odpovediach respondentov vo veku od 15 do 19 rokov, respondentov vo veku 61 a viac rokov a respondentov vo veku 51 až 60 rokov . Najmenej často s názorom súhlasili respondenti vo veku od 20 do 30 rokov, pričom s uvedeným názorom rozhodne súhlasili najčastejšie taktiež respondenti vo veku od 15 do 19 rokov.

Dôkladnejším skúmaním odpovedí respondentov na otázku „*Do akej miery súhlasíte s nasledujúcim názorom?*“, teda vyjadrujúce súhlas, respektíve nesúhlas s názorom, že *rasovo a etnicky motivované trestné činy by sa mali trestať prísnejšie*, sme sa snažili získať informáciu o pocitoch občanov, či tresty za spáchané trestné činy spojené s rasizmom sú primerané, alebo sú až príliš prísne.

Spolu až 3/4 respondentov s uvedeným názorom súhlasili, teda boli skôr za prísnejšie tresty, pričom ale len mierne viac ako 1/10 s názorom nesúhlasila, teda si myslela, že tresty sú primerané.

Výskum v tejto etape nám však neumožnil hlbšie analyzovať situáciu, prečo občania považujú tresty súvisiace s extrémizmom za nízke. Zo spracovaných odpovedí vyjadrujúcich súhlas, respektíve nesúhlas s názorom, že „*rasovo a etnicky motivované trestné činy by sa mali prísnejšie trestať*“, je zrejmé, že vyjadrenie súhlasu sa u oboch pohlaví výraznejšie nelíšili. Spolu takmer 2/4 mužov a len mierne viac ako 2/4 žien s názorom skôr či rozhodne súhlasili.

Pri podrobnejšom skúmaní súhlasu, respektíve nesúhlasu s uvedeným názorom, zohľadnením vzdelania respondentov sme zistili, že s klesajúcim vzdelaním klesal aj súhlas s predmetným názorom.

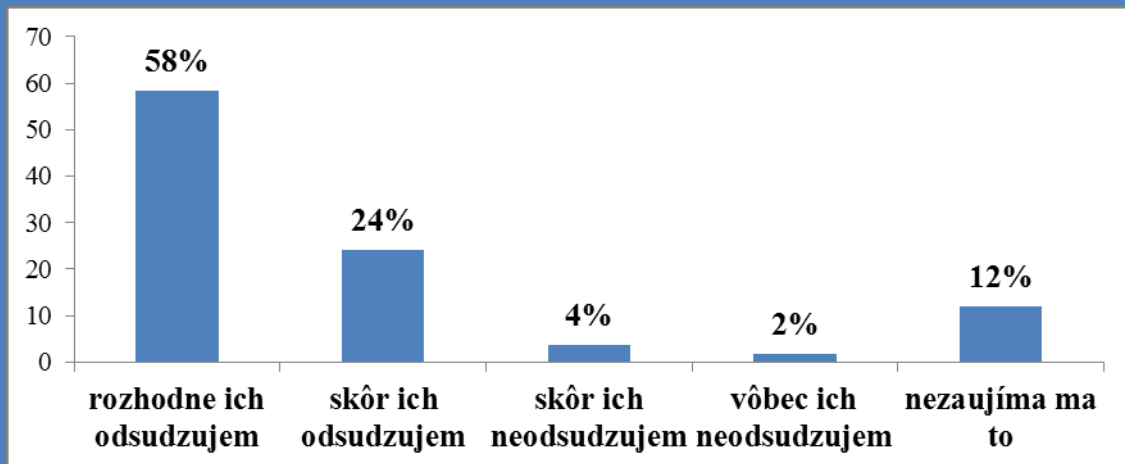
V rámci výskumu nás zaujímala aj miera odsúdenia extrémizmu a jeho prejavov respondentmi a v neposlednom rade aj snaha zistiť, či respondenti majú obavy, že sa stanú obeťou agresívnych prejavov osôb inklinujúcich k extrémizmu. Uvedené skutočnosti sme chceli zistiť na základe odpovedí na nasledujúce otázky, konkrétne „*Aký je postoj respondentov k prejavom extrémizmu?*“ a „*Máte obavy, že sa stanete obeťou agresívnych*

---

¹¹ Poradie miery ako pri názore, že za všetky problémy môžu pristáhovalci.

prejavov?“

Pri odpovedi na otázku „Aký je Váš postoj k prejavom extrémizmu?“ si respondenti mohli vybrať zo škály odpovedí od *rozhodne ich odsudzujem*, *skôr ich odsudzujem*, *skôr ich neodsudzujem*, *vôbec ich neodsudzujem* a *nezaujíma ma to*. Výsledky ukazovali, že okrem rozhodného odsúdenia a odsúdenia je štatisticky zaujímavá skupina respondentov, ktorá extrémizmus a jeho prejavy do istej miery toleruje.

Graf č. 6 Rozloženie odpovedí na otázku: „Aký je Váš postoj k prejavom extrémizmu?“

Na základe spracovaných odpovedí sme zistili, že celkovo takmer 2/3 respondentov extrémizmus rozhodne odsudzuje, pričom takmer 1/4 extrémizmus skôr odsúdila. Pozitívne vyznieva, že len takmer 4 % odpovedajúcich extrémizmus neodsudzuje a takmer 2 % extrémizmus vôbec neodsudzuje, teda ako vyplynulo z uvedeného, spolu menej ako 1/10 respondentov ho tolerovalo. Spolu len mierne viac ako 1/10 odpovedajúcich problematika extrémizmu nezaujíkala.

Keďže štruktúrovaná odpoveď na túto otázku môže mať zaujímavú výpovednú hodnotu v mnohých oblastiach, a to tak v policajnej praxi, ako aj v oblasti prevencie alebo pri ďalšom skúmaní problematiky, svoju pozornosť sme venovali odpovediam – zohľadňujúc pohlavie, vzdelanie, vek, národnosť, pocitovanú príslušnosť k spoločenskej vrstve, kategórie pracovnej činnosti, politickú orientáciu obyvateľov, ďalej sme zohľadnili pri odpovediach veľkosť miest bydliska respondentov a kraj, z ktorého jednotliví respondenti pochádzali.

Zo spracovaných informácií je zrejmé, že postoje mužov a žien k prejavom extrémizmu sa príliš nelíšili. Spolu viac ako 4/5 mužov a 4/5 žien prejavy extrémizmu odsúdili. Prejavy extrémizmu rozhodne odsúdili takmer 2/3 mužov a 2/3 žien a podobne

(takmer zhodne) spolu takmer 1/4 mužov a 1/4 žien prejavy extrémizmu skôr odsúdila.

Zaujímavejší je výsledok, ku ktorému sme sa dopracovali spracovaním odpovedí respondentov zohľadnením ich vzdelania a ktorý poukázal na to, že so stupňom vzdelania stúpa aj odsúdenie prejavov extrémizmu. Najmarkantnejšie je to na rozhodnom odsúdení, kde so stupňom vzdelania rastie aj percento odsúdenia.

Ďalším faktorom pri posudzovaní štruktúry rozhodnosti odsúdenia prejavov extrémizmu bola kategória veku. Na základe spracovaných odpovedí sme mohli konštatovať, že miera rozhodného odsúdenia prejavov extrémizmu rástla s vekom.

Zo spracovaných odpovedí respondentov podľa národnosti je evidentné, že maďarská časť rozhodne odsudzovala prejavy extrémizmu najčastejšie (takmer 4/5). Najmenej tieto prejavy rozhodne odsudzovali respondenti ukrajinskej a rusínskej národnosti (viac ako 1/5).

V rámci výskumu sa mali respondenti identifikovať na základe svojho pocitu príslušnosti k spoločenskej vrstve. Konkrétne prejavy extrémizmu rozhodne či skôr odsúdilo najviac respondentov strednej, nižšej strednej a vyššej strednej vrstvy s podielom odpovedí vyšším ako 80 %.

Na základe zisteného sme mohli konštatovať, že najvyššia a najnižšia vrstva prejavy extrémizmu vehementne neodsudzuje, no aj prejavy extrémizmu ich zaujímali najmenej.

Z hľadiska istej pestrosti sa javia ako zaujímavé nasledujúce spracované informácie. Pri dôkladnejšom pohľade na ne je zjavné, že rozhodné odsúdenie prejavov extrémizmu kopíruje potrebnú vzdelanostnú úroveň pre jednotlivé kategórie pracovnej činnosti. Rozhodnosť odsúdenia rástla so stupňom vzdelania požadovaného na jednotlivé pracovné pozície. Teda medzi najmenej početné skupiny, ktoré odsúdili prejavy extrémizmu, patrili skupiny pomocných manuálnych pracovníkov bez kvalifikácie a nezamestnaní, z ktorých spolu viac ako 3/5 rozhodne či skôr odsúdili prejavy extrémizmu. Naopak, medzi najpočetnejšie patrili skupiny respondenti, tzv. „tvorivý a vysokoškolsky vzdelaný odborný pracovník“, z ktorých tieto prejavy odsúdilo spolu takmer 95 %. Podiel odpovedí odsudzujúcich prejavy extrémizmu v rámci zvyšných kategórií sa pohyboval v rozmedzí od viac ako 3/4 (konkrétne študenti) do 9/10 (pracujúci na pozíciách riaditeľ, námestník alebo politik).

Ďalšou sondou do problematiky postojov k prejavom extrémizmu bolo rozdelenie odpovedí respondentov podľa nimi pociťovanej politickej orientácie. Na základe spracovaných odpovedí sme zistili, že pravicovo orientovaní opýtaní mali k odsúdeniu prejavov extrémizmu rozhodnejší postoj ako ľavicovo orientovaní respondenti, pričom ich

rozdeľovali respondenti identifikujúci sa ako politický stred, ktorí mali mierne zmierlivejší postoj k prejavom extrémizmu ako pravicovo orientovaní, a rozdiel v podiele odpovedajúcich bol menší ako povolená štatistická chyba 3 %, konkrétne len 0,3 %.

Zaujímavý môže byť pohľad na spracované odpovede vyjadrujúce odsúdenie prejavov extrémizmu zoskupené podľa počtu obyvateľov obcí, z ktorých respondenti pochádzali. S narastajúcim počtom obyvateľov klesal stupeň tolerancie k prejavom extrémizmu.

Poslednou sondou do problematiky postojov k prejavom extrémizmu je rozdelenie odpovedí respondentov podľa krajov, z ktorých respondenti pochádzali.

Pri sledovaní rozhodnosti odsúdenia prejavov extrémizmu podľa krajov bolo vidieť, že pokiaľ sme sledovali celkové odsúdenie prejavov, teda súčet rozhodne a skôr odsudzujem, sa výsledky javili ako takmer rovnaké. Tieto rozdiely si zaslúžia podrobnejšiu analýzu svojho pôvodu, pretože extrémizmus v tomto výskume z hľadiska možností jeho konkrétnych prejavov nebol presne štruktúrovaný. Jedným z prístupov by mohlo byť porovnanie frekvencie výskytu napríklad aktov diváckeho násillia a národnostných alebo etnických problémov súžitia.

Na základe spracovaných informácií sme v závere časti „Postoj spoločnosti k prejavom extrémizmu“ mohli skonštatovať, že spoločnosť na Slovensku odsudzuje prejavy extrémizmu, či už rozhodne, alebo skôr odsudzuje (82 %).

Nasledujúca otázka dotazníka „*Máte obavy, že sa stanete obeťou agresívnych prejavov (útokov)*“, bola zameraná na zistenie možných obáv respondentov, že sa stanú obeťou agresívnych prejavov. Na položenú otázku mohli respondenti odpovedať jednou z týchto možností: „*nie nemám obavy, z rasistov, futbalových /hokejových/ násilníkov, Rómov, prisťahovalcov, opitých násilníkov, extrémistov a sexuálne úchylných ľudí.*“

Z hľadiska poznania bola veľmi významnou otázkou, ktorých útokov sa občania (respondenti) najviac obávajú. Zo spracovaných údajov bolo zrejmé, že spoločnosť považuje etnické útoky za veľmi pravdepodobné a dáva ich na jednu úroveň s hrozbou útoku opitého násilníka (s viac ako 1/4 podielmi na odpovediach). Ide o najvyššie hodnoty obáv. Z toho vyplýva, že konkrétne etnikum je v spoločnosti chápané ako vysoko rizikové.

Naproti tomu bolo podľa nášho názoru pozitívne, že len 6 % opýtaných tú či onú formu toleruje alebo neodsudzuje extrémistov. V tomto prípade je však potrebné upozorniť na fakt, že respondenti nemali možnosť vyjadriť sa aj k pocitu ohrozenia inými nenásilnými trestnými činmi. Tým sú tieto výsledky nadhodnotené voči celkovej realite života na Slovensku. Inak povedané, na jednej strane nie je potrebné tieto údaje preceňovať, ale

na druhej strane je vhodné ich brať do úvahy.

Záver

V rámci vyhodnotenia čiastkových informácií výskumu verejnej mienky sme sústredili pozornosť na zistenie kontaktu verejnosti s extrémizmom, ďalej frekvenciu stretávania sa s extrémizmom a súhlasu, respektíve nesúhlasu respondentov s názormi zameranými na zistenie pohľadu na citlivosť vnímania existencie extrémizmu na miestnej a celoslovenskej úrovni, na súhlas, respektíve nesúhlas s názormi, že za všetky problémy súvisiace s extrémizmom môžu príslušníci etnických skupín, či prisťahovalci a súhlas, respektíve nesúhlas s tvrdeniami, že Slovenska republika v dostatočnej miere bojuje proti extrémizmu, či názorom, že rasovo a etnický motivované trestné činy by sa mali prísnejšie trestať.

Výskum ukázal, že extrémizmus sa nevyskytuje len v policajných štatistikách, ale jeho existenciu na Slovensku vníma aj verejnosť a stretáva sa s jeho prejavmi. Môžeme vyjadriť spokojnosť, že táto miera „stretávania“ sa nie je taká vysoká ako v niektorých iných štátoch (napríklad: Poľská republika – mnohí „pseudokibici“ počas zápasov páchajú divácke násilie a po zápasoch sa venujú distribúcii drog; Maďarsko, Jobbik – extrémistické názory sa dostali až do parlamentu a Európskeho parlamentu).

Ak akceptujeme syntézu spracovaných informácií vo forme štúdie z aplikovaného výskumu, je možné uviesť, že v spoločenskej praxi existuje celý rad rezerv na úseku kontroly extrémistických kriminálnych aktivít, ktorých využitím je možné dosiahnuť vyššiu účinnosť a efektivitu tejto činnosti.

Podobne z výsledkov výskumu vyplynulo, že existuje celý rad ďalších rezerv v práci PZ pri zabezpečovaní kontroly kriminality extrémistických kriminálnych aktivít. Realizátori výskumu boli a sú presvedčení, že informácie získane z výskumu verejnej mienky budú podnetom na odbornú medzirezornú diskusiu o problematike kontroly kriminality extrémistických kriminálnych aktivít.

Literatúra

1. KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. et al. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vydanie. Praha :C. H. Beck, 2012. 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2.
2. MLÝNEK, Jaromír, ONDICOVÁ, Magdaléna. Příčiny rastu radikalizácie určitých skupín obyvateľstva. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 2014. 231 s. ISBN 978-80-8054-614-4.

3. ZOUBKOVÁ, Ivana et. al. Kriminologický slovník. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.
4. Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2011 – 2014, ktorá bola prijatá 8. júna 2011 uznesením Vlády Slovenskej republiky č. 379/2011. [online]. [cit. 2014.11.20]. Dostupné na <http://www.minv.sk/?dokumenty-na-stiahnutie>.
5. Správa o bezpečnostnej situácii v Slovenskej republike za rok 2012. [online]. [cit. 2014.11.20]. Dostupné na <http://www.minv.sk/?dokumenty-na-stiahnutie>.
6. *Projekt vedeckovýskumnej úlohy „Príčiny rastu radikalizácie a agresivity určitých skupín obyvateľstva“*. Výsk. 138. Akadémia PZ v Bratislave. Bratislava 2008.
7. Sociologický dotazník pre výskum verejnej mienky k problematike vnímania extrémizmu materiál spracovaný výskumným tímom v súčinnosti s Agentúrou pre výskum verejnej mienky, s.r.o., ktorá zabezpečila vykonanie výskumu. Výsk. 138.
8. Záverečná správa z vedeckovýskumnej úlohy „Príčiny rastu radikalizácie a agresivity určitých skupín obyvateľstva“ Výsk. 138., Akadémia PZ v Bratislave. Bratislava 2014.